

Oponentský posudok

Na habilitačnú prácu

Autor: **PhDr. Elena Knopová, PhD.**

Názov: Výber z troch teatrologických prác

1. **AAB** KNOPOVÁ, Elena (100%). Činoherná dramaturgia v nových podmienkach a súvislostiach. In *Súčasné slovenské divadlo v dobe spoločenských premien : pohľady na slovenské divadlo 1989-2015.* - Bratislava : Veda : Ústav divadelnej a filmovej vedy SAV, 2017, s. 70-154. [5,2 AH]. ISBN 978-80-224-1620-7.
2. **ADF** KNOPOVÁ, Elena (100%). Theatre in the Context of Poverty, Poverty in the Context of Theatre : the Issue of Poverty and Social Exclusion Demonstrated on Psota [Poverty], Production of Potôň Theatre. In *Slovenské divadlo : revue dramatických umení*, 2016, roč. 64, č. 3, s. 260-280. [1,5 AH]. ISSN 0037-699X.
3. **ABD** KNOPOVÁ, Elena (100%). Na ceste od terapie umením ku komunitnému divadlu. In BALLAY, Miroslav - FOJTÍKOVÁ, Dária - KNOPOVÁ, Elena - LINDOVSKÁ, Nadežda. *Divadlo nielen ako umelecká aktivita.* Bratislava : Ústav divadelnej a filmovej vedy, 2014. 1 DVD, 63 s. ISBN 978-80-971155-3-1.

Oponent: **prof. PETER PAVLAC**

Pracovisko/profesionálne zaradenie: **VŠMU/RTVS (profesor dramaturgie/dramaturg)**

1. Originalita a prínos habilitačnej práce: PhDr. Elena Knopová, PhD. predložila tri teatrologické práce (a prednášku), ktoré v kontexte jej teatrologicko-publicistickej práce tvoria naozaj len zlomok. V danom momente je však tento zlomok vedome reprezentatívny a teda sa stáva referenčným bodom k úvahe, respektíve hodnoteniu, ktoré si inštitút oponentského posudku vyžaduje. Hovoriť o originalite práce, ktorá má v prvej časti ambíciu predovšetkým uvedenia do pomerne širokého vývinového kontextu slovenskej dramaturgie by bolo zbytočné, pretože snaha o originalitu by mohla determinovať ambíciu k dôslednosti, obsažnosti a precíznosti výskumu. A tá je naplnená, s limitmi, ktoré určuje rozsah práce a nevyhnutná potreba zhrňujúcich hodnotení, občas (z pohľadu praktika, ktorého meno sa dokonca ocitlo aj medzi citovanými, i hodnotenými) na môj vkus až príliš jednoznačnými a teda na niektorých miestach diskutabilnými (neskôr uvediem príklad). Aj preto je prvým skutočným kritériom práve prínos podobnej práce. Nejde však len o prvý rozsiahly sumár, ale už i o cestu ku konkrétnostiam v ďalších dvoch prácach. Prvá z nich - *Na ceste od terapie umením ku komunitnému divadlu* - sa naozaj zaujímavým a pre mňa prvýkrát umne zhrňujúcim spôsobom zaoberá komplexným príbehom Divadla z Pasáže a druhá *Theatre in the Context of Poverty, Poverty in the Context of Theatre : the Issue of Poverty and Social Exclusion Demonstrated on Psota [Poverty], Production of Potôň Theatre* zasa rozsiahlym vhlľadom takisto do príbehu celkom iného divadla – inštitúcie (len ťažko porovnateľného v našom kontexte s akýmkoľvek iným – teda Divadla Pôtoň). Ako zásadný prínos vnímam ambíciu autorky definovať význam týchto inštitúcií bez demonštrovanej potreby umelo nadhodnocovať ich zmysel a hodnotu pre kontext nie len súčasného divadla, ale najmä

kontext významu výpovednej hodnoty ich tvorby, ktorá presahuje estetiku a teda formu. Jej zvolený spôsob rozprávania (ktorý dostáva pointu v habilitačnej prednáške) je pre mňa zrozumiteľným, bez snahy zaťažovať čitateľa prehnane odbornou terminológiou. Tá sa pre mňa v mnohých iných teatrologických prácach, ku ktorým som sa v ostatnom čase dostal, skôr stáva akýmsi alibistickým „mimikry“, ktoré slúži väčšinou na odpútanie pozornosti od podstaty problému. Toto PhDr. Elena Knopová PhD nerobí a čitateľ za to môže byť naozaj vďačný. Dozvie sa totiž oveľa viac o predmete jej záujmu, než o autorke, čo je pre mňa zmyslom podobnej práce (nie však pravidlom, ako som už naznačil).

2. Uplatnenie umeleckej práce/výskumu v odbore (doma/v zahraničí): Uplatnenie tejto práce vidím už v spomínanej zrozumiteľnosti širšiemu spektru čitateľov, nie nevyhnutne odborníkov z praxe. Všetky tri predložené texty aj s prednáškou dávajú možnosť spoznať prácu jednotlivcov (a inštitúcií, ktoré založili a profilujú), ktoré sú istým spôsobom na okraji záujmu väčšinového slovenského diváka. O to viac sú však potrebné, užitočné a vzácne v špecifikách svojich záujmov. Zo strany Eleny Knopovej vnímam ambíciu poctivej výskumnej práce s potrebou nie len informovať, ale aj zaujať, vysvetliť už spomínané špecifiká a zreteľným spôsobom tak vlastnou precíznosťou legitimizovať prácu týchto marginalizovaných inštitúcií. Marginalizovaných nie z hľadiska „nespravodlivej“ pozornosti, ale skôr z hľadiska aktuálnej situácie v slovenskom divadelnom kontexte. Avšak aj tieto texty hovoria o schopnosti zaujať, resp. o životaschopnosti týchto divadiel, čo PhDr. Elena Knopová, PhD. prezentuje s vysokou mierou publicistickej profesionality, zároveň s jasne definovaným postojom, ktorý bez pátosu a sentimentu dokáže zhodnotiť ich reálny význam a zástoj.

3. Uplatnenie výsledkov umeleckej práce/výskumu v pedagogickej praxi: Predložené materiály sú textami, ktoré sa bez akýchkoľvek úprav dajú použiť nie len ako zdroj informácií o fungovaní opísaných inštitúcií, ale aj ako východiskový materiál (pevná pôda pod nohami) pre ďalšiu výskumnú činnosť, napríklad vo vzťahu k podrobným reflexiám jednotlivých inscenácií.

4. Hĺbka a forma práce s literatúrou, informačnými, resp. inšpiračnými zdrojmi: Ako som písal vyššie, predovšetkým v prvom z predložených textov ide o snahu o komplexný obraz vývinových tendencií slovenskej dramaturgie (a dynamickom formovaní jej vlastnej identity) cca od revolúcie v roku 1989. Snaha o komplexnosť na malej ploche si nepochybne vyžiadala komplexný prístup k zdrojom, archívom a databázam. PhDr. Elena Knopová PhD. v prípade tejto štúdie dokazuje schopnosť nie len sa zorientovať, ale najmä hľadať a nachádzať súvislosti, vytvárať prepojenia, odkazy a oblúky. Tie zasa napomáhajú k pohľadu zhora a teda k predstave, ktoré je istým spôsobom naozaj reprezentatívna, najmä pre svoju zrozumiteľnosť nehrajúcu s nami žiadne intelektuálne skrývačky. Napriek tomu práve táto práca pre mňa generuje sériu drobných otáznikov, ktoré súvisia s faktom, že som v skúmanom období pôsobil v úlohe aktívneho dramaturga a dostal som možnosť sa do divadelného kontextu zapájať nie len svojimi názormi, ale aj konkrétnou dramaturgickou prácou. Práve preto sa potom prirodzene pri čítaní pozastavím napríklad nad konštatovaním na str. 83, kde sa pomerne zovšeobecňujúco píše o tom, ako slovenská dramaturgia na

začiatku 21.storočia nereflektovala tzv. in-yer-face dramatikú (v tom období skôr pomenovávanú ako cool drama, či blood and sperm drama), avšak nepríde k úvahe, prečo to tak asi bolo? Ako spomínaný aktívny dramaturg v tej dobe všetky tieto hry čítajúci (a priamo sa konfrontujúci napríklad s Markom Ravenhillom na autorskom workshope Biljany Srbjlanović na Biennale vo Wiesbadene) by som určite vedel k tomu podať rozsiahle vysvetlenie (a nemyslím, že nutne alibistické). Aj preto mi napadlo, že ak dochádza k istým kritickým vyjadreniam na adresu dramaturgií divadiel tohoto obdobia, možno by v budúcnosti stálo za to urobiť sériu rozhovorov s dramaturgami v tej dobe pôsobiacimi a všetky konštatácie smerujúce k definovaniu absencie niektorého typu drámy, či postoja, či vôbec výpovedného programu divadla konfrontovať s ich osobnou skúsenosťou. Možno by to mohlo poslúžiť ako zaujímavý symetrický doplnok k štúdii, ktorá má za cieľ zhrnúť a informovať. Čiže ak aj v tejto práci absentuje snaha o pomenovanie dôvodov, možno sa mi takto nenápadne podarí PhDr. Eleny Knopovej PhD. vyprovokovať k takému kroku, rád budem i osobne viesť tento druh rozhovoru.

5. Celková umelecká/odborná úroveň habilitačnej práce: Celkovú odbornú úroveň hodnotím pozitívne a nemám k nej ďalšie pripomienky.

6. Ďalší komentár k habilitačnej práci: Ak je pre mňa niečo vzácne na odborných textoch venovaných inštitúciám na okraji celého prúdu slovenského divadla a texty PhDr. Eleny Knopovej PhD. pre mňa tento aspekt obsahujú, tak je to názor, že nie je možné vylučovať tieto divadlá z oficiálneho a profesionálneho diskurzu len preto, lebo ich špecifikum je determinantom, ktoré z výlučnosti robia nechcený hendikep. A netýka sa to len divadiel marginalizovaných skupín, ale všetkých divadiel, ktoré bez potreby to demonštrovať, nie len prístupom, ale aj výpovednou hodnotou prirodzene z akéhokoľvek prúdu vybočujú. Texty predložené k habilitácii totiž zreteľným spôsobom ukazujú, že my a spoločnosť, ktorú vytvárame sa z predsudkov voči „menšinovosti“ (na všetkých možných úrovniach), stále nevieme vymaniť. Inštitúcie, ktoré PhDr. Elena Knopová PhD. opisuje a dáva nám možnosť ich spoznať, chápať a zaujať nás pre ne, nás na to nie len upozorňujú, ale umožňujú aj začať sa zamýšľať nad cestou ako sa ich zbaviť. A tým sa pre mňa napĺňa aj zmysel týchto inštitúcií, rovnako ako zmysel reflexie, ktorý sa stal predmetom tejto habilitácie.

7. Odporúčenie:

Odporúčam/ neodporúčam uchádzačovi: PhDr. ELENE KNOPOVEJ PhD.

udelenie titulu docent v odbore habilitačného a inauguračného konania: divadelné umenie